PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 Impact Factor –7,212

O‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING BADIIY TARJIMADA TRANSFORMATSIYASI

Kasimova Shohsanam Alimjon qizi
Mustaqil tadqiqotchi
https://doi.org/10.5281/zenodo.23164828

Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘zbek va ingliz tillaridagi frazeologik birliklarning badiiy tarjima jarayonida yuz beradigan transformatsiyalari lingvistik, semantik, pragmatik va lingvokulturologik nuqtayi nazardan tadqiq etiladi. Frazeologik birliklar tilning milliy-madaniy xususiyatlarini, xalqning tarixiy tajribasi, dunyoqarashi va obrazli tafakkurini aks ettiruvchi muhim til birliklari hisoblanadi. Shu sababli ularni bir tildan ikkinchi tilga ko‘chirish oddiy leksik almashtirish bilan cheklanmaydi. Tadqiqotda frazeologik ekvivalentlik, qisman ekvivalentlik, kalkalash, tasviriy tarjima, funksional almashtirish, adaptatsiya, modulyatsiya va kompensatsiya kabi tarjima usullari tahlil qilinadi. Tadqiqotning nazariy bazasini E. Nida, M. Baker, P. Newmark, J.-P. Vinay va J. Darbelnet, B. Hatim va I. Mason, Ch. Fernando, R. Moon kabi tarjimashunos va frazeologiya tadqiqotchilarining ilmiy qarashlari tashkil etadi. Shuningdek, Sh. Rahmatullayevning o‘zbek frazeologiyasiga oid ishlari hamda A.V. Kuninning ingliz frazeologiyasiga oid lug‘aviy materiallari hisobga olinadi. Tahlil natijasida badiiy tarjimada frazeologik birlikning shakliy tuzilishidan ko‘ra uning semantik, uslubiy va pragmatik funksiyasini saqlash ustuvor ekani asoslanadi.

Kalit so‘zlar: frazeologik birlik, frazeologizm, idiom, badiiy tarjima, transformatsiya, ekvivalentlik, qisman ekvivalentlik, kalkalash, adaptatsiya, funksional almashtirish, lingvokulturologiya, pragmatika.

Аннотация: В статье исследуются трансформации фразеологических единиц узбекского и английского языков в процессе художественного перевода с лингвистической, семантической, прагматической и лингвокультурологической точек зрения. Фразеологические единицы являются важным компонентом языка, отражающим национально-культурные особенности, исторический опыт, мировоззрение и образное мышление народа. Поэтому их перевод с одного языка на другой не сводится к простой лексической замене. В работе рассматриваются такие способы передачи фразеологических единиц, как фразеологическая эквивалентность, частичная эквивалентность, калькирование, описательный перевод, функциональная замена, адаптация, модуляция и компенсация. Теоретическую основу исследования составляют научные труды Э. Найды, М. Бейкер, П. Ньюмарка, Ж.-П. Вине и Ж. Дарбельне, Б. Хатима и И. Мейсона, Ч. Фернандо, Р. Мун и других исследователей перевода и фразеологии. Учитываются также труды Ш. Рахматуллаева по узбекской фразеологии и фразеологический материал А.В. Кунина. Результаты анализа показывают, что в художественном переводе сохранение семантической, стилистической и прагматической функции фразеологизма имеет большее значение, чем формальное воспроизведение его структуры.

Ключевые слова: фразеологическая единица, фразеологизм, идиома, художественный перевод, трансформация, эквивалентность, частичная эквивалентность, калькирование, адаптация, функциональная замена, лингвокультурология, прагматика.

Abstract: This article examines the transformation of phraseological units in Uzbek and English during literary translation from linguistic, semantic, pragmatic and linguocultural perspectives. Phraseological units constitute an important part of a language because they reflect national culture, historical experience, worldview and figurative thinking. Consequently, their translation cannot be reduced to simple lexical substitution. The study examines major translation procedures, including phraseological equivalence, partial equivalence, calque, descriptive translation, functional substitution, adaptation, modulation and compensation. The theoretical framework is based on the works of E. Nida, M. Baker, P. Newmark, J.-P. Vinay and J. Darbelnet, B. Hatim and I. Mason, C. Fernando and R. Moon. The phraseological research of Sh. Rahmatullayev and the English phraseological material documented by A. V. Kunin are also taken into consideration. The analysis demonstrates that literary translation primarily requires the preservation of the semantic, stylistic and pragmatic functions of phraseological units rather than mechanical reproduction of their formal structures. The study concludes that the choice of a translation transformation depends on the degree of equivalence between the source and target languages, the cultural markedness of the expression, its contextual function and the requirements of the literary text.

Keywords: phraseological unit, idiom, literary translation, transformation, equivalence, partial equivalence, calque, adaptation, functional substitution, descriptive translation, linguoculture, pragmatics.

Kirish

Frazeologik birliklar har qanday tabiiy tilning obrazli va ekspressiv qatlamini tashkil etadi. Ular oddiy erkin so‘z birikmalaridan semantik yaxlitligi, nisbatan barqarorligi va nutqda tayyor holda qo‘llanishi bilan farqlanadi. Sh. Rahmatullayevning O‘zbek tilining izohli frazeologik lug‘ati 1978-yilda Toshkentda “O‘qituvchi” nashriyotida chop etilgan bo‘lib, o‘zbek frazeologik birliklarini tizimli ravishda izohlashga xizmat qilgan muhim lug‘aviy manbalardan biridir [1]. Manbalarda mazkur lug‘atning 406–408 bet atrofidagi hajmi qayd etiladi.

Ingliz frazeologiyasini tizimli o‘rganishda A.V. Kuninning English-Russian Phraseological Dictionary asari alohida o‘rin tutadi. 1984-yilda uning qayta ishlangan va kengaytirilgan to‘rtinchi nashri 942 bet hajmda nashr etilgan hamda taxminan 20 000 ta idioma materialini qamrab olgan [2]. Ushbu raqam ingliz tilidagi frazeologik qatlamning katta hajmini ko‘rsatadi.

Frazeologik birliklarning tarjimasi tarjimashunoslikning murakkab masalalaridan biridir. Buning sababi shundaki, idiomaning umumiy ma’nosi ko‘pincha uning tarkibidagi alohida so‘zlarning lug‘aviy ma’nolari yig‘indisidan kelib chiqmaydi. C. Fernando idiomalarni kontekstda muayyan kommunikativ, baholovchi va uslubiy vazifalarni bajaruvchi birliklar sifatida ko‘rib chiqadi [3]. Uning 1996-yilda nashr etilgan Idioms and Idiomaticity asari 265 betdan iborat bo‘lib, idiomalarning diskursdagi funksiyalariga alohida e’tibor qaratadi.

M. Baker esa frazeologik birliklarni tarjima qilish masalasini ekvivalentlik nazariyasi bilan bog‘laydi. Uning In Other Words asarining ikkinchi nashrida “Idioms and fixed expressions” bo‘limi 67-betdan boshlanib, idiomalarni tushunish, tarjima qilishdagi qiyinchiliklar va tarjima strategiyalari 68–86-betlar oralig‘ida tahlil qilingan [4].

Mazkur maqolaning maqsadi o‘zbek va ingliz tillaridagi frazeologik birliklarning badiiy tarjimada qanday transformatsiyaga uchrashini aniqlash hamda mazmun, obraz, uslub va kommunikativ ta’sirning saqlanishiga xizmat qiluvchi asosiy tarjima strategiyalarini ilmiy jihatdan tavsiflashdan iborat.

Metodologiya

Tadqiqotda qiyosiy, tavsifiy, semantik, kontekstual, transformatsion va lingvokulturologik tahlil metodlaridan foydalanildi. Qiyosiy metod ingliz va o‘zbek tillaridagi frazeologik birliklarning ma’no va tuzilish jihatlarini solishtirishga imkon beradi. Semantik metod frazeologizmning lug‘aviy va ko‘chma ma’nolari o‘rtasidagi munosabatni aniqlashga xizmat qiladi.

Transformatsion yondashuvda tarjima jarayonida birlikning strukturasi yoki leksik tarkibi o‘zgargan holatlar ko‘rib chiqiladi. Vinay va Darbelnet tarjima jarayonini bir qator usullar, jumladan, kalkalash, literal tarjima, modulyatsiya, ekvivalentlik va adaptatsiya orqali tavsiflaydi [5]. Ularning Comparative Stylistics of French and English asari tarjima usullarini tizimlashtirishda klassik manbalardan biri hisoblanadi; 1995-yilgi inglizcha nashri 358 betdan iborat.

E. Nida tarjimada shaklning mexanik saqlanishidan ko‘ra mazmun va qabul qiluvchi auditoriyaga tushunarlilikni ta’minlash masalasiga katta e’tibor bergan. Toward a Science of Translating asarida “principles of correspondence” 156-betdan, “techniques of adjustment” 226-betdan, “translation procedures” esa 241-betdan boshlangan [6]. Nida va C. Taberning The Theory and Practice of Translation asarida tarjima jarayonining transfer va restructuring bosqichlari mos ravishda 99–120-betlar oralig‘ida yoritilgan [7].

Badiiy tarjima nuqtayi nazaridan kontekstual yondashuv ham muhimdir. B. Hatim va I. Mason tarjimani faqat til birliklarini almashtirish jarayoni emas, balki ijtimoiy, pragmatik va diskursiv jarayon sifatida ko‘rib chiqadilar [8]. Ularning Discourse and the Translator asari 1990-yilda 258 bet hajmda nashr etilgan; asarda kontekst, pragmatika, diskurs va tarjimonning madaniyatlararo vositachilik vazifasi tahlil qilinadi.

Tadqiqotda, shuningdek, frazeologik birlikning tarjimasini baholashda uchta asosiy mezon belgilandi: semantik adekvatlik, stilistik adekvatlik va pragmatik adekvatlik. Bu mezonlar orqali tarjimada nafaqat “nima deyilgan?”, balki “qanday obraz orqali deyilgan?” va “o‘quvchiga qanday ta’sir ko‘rsatishi kerak?” degan savollar ham hisobga olinadi.

Natijalar

Tahlil frazeologik birliklarning badiiy tarjimasida bir necha asosiy transformatsiya turlarini ajratish imkonini beradi.

Birinchi tur — **to‘liq frazeologik ekvivalent orqali tarjima**. Bunda manba tilidagi frazeologik birlikka ma’no, vazifa va obraz jihatidan juda yaqin bo‘lgan tayyor birlik maqsad tilida mavjud bo‘ladi. Bunday holatda tarjimonning vazifasi yangi ifoda yaratish emas, balki mavjud ekvivalentni

kontekstga mos tanlashdan iborat. To‘liq ekvivalent tarjimaning eng qulay shakli hisoblanadi, chunki bunda frazeologizmning obrazliligi va kommunikativ vazifasi bir vaqtning o‘zida saqlanishi mumkin.

Ikkinchi tur — **qisman frazeologik ekvivalent**. Bunda ikki tildagi birliklar umumiy ma’noga ega bo‘lsa-da, ularning obrazlari, komponentlari yoki grammatik tuzilishida farq mavjud bo‘ladi. Masalan, ingliz tilidagi as busy as a bee birikmasining o‘zbekchaga “ari kabi mehnatkash” tarzida berilishi ma’no va obrazning ma’lum qismini saqlaydi, biroq ikki tilning tayyor frazeologik fondidagi tabiiylik darajasi bir xil bo‘lmasligi mumkin. Shu sababli tarjimon kontekstga qarab frazeologik yoki erkin birikmani tanlaydi.

Uchinchi tur — **kalkalash**. Bunda manba tilidagi obraz yoki komponentlar maqsad tiliga imkon qadar bevosita ko‘chiriladi. Kalkalash frazeologizmning obrazini saqlash imkonini beradi, biroq u har doim ham tabiiy tarjima hosil qilmaydi. Vinay va Darbelnet kalkalashni tarjimaning alohida usullaridan biri sifatida tavsiflaydi [5].

To‘rtinchi tur — **tasviriy yoki izohlovchi tarjima**. Agar manba tilidagi frazeologizm uchun maqsad tilida tabiiy ekvivalent mavjud bo‘lmasa, uning ma’nosi izohlanadi. Masalan, spill the beans iborasini so‘zma-so‘z tarjima qilish kommunikativ ma’noni bermaydi; kontekstga qarab “sirni oshkor qilmoq” kabi tasviriy ifoda bilan berish mumkin. Bunday usul obrazning bir qismini yo‘qotsa-da, asosiy semantik mazmunni saqlaydi.

Beshinchi tur — **funksional almashtirish**. Bunda manba tilidagi frazeologizm maqsad tilida aynan o‘sha obraz bilan emas, balki o‘sha kommunikativ funksiyani bajaradigan boshqa frazeologik birlik bilan beriladi. Badiiy tarjimada mazkur usul ayniqsa muhim, chunki tarjimonning asosiy vazifasi manba matnining o‘quvchiga ta’sirini imkon qadar saqlashdir. Baker idiomalarni tarjima qilishda ekvivalentlikni faqat shakliy o‘xshashlik bilan cheklamaslik zarurligini ko‘rsatadi [4].

Oltinchi tur — **adaptatsiya**. Milliy-madaniy komponenti kuchli bo‘lgan frazeologik birliklar boshqa madaniyat vakiliga tushunarsiz bo‘lishi mumkin. Bunday vaziyatda tarjimon maqsad auditoriyasiga tushunarli bo‘lgan madaniy birlikdan foydalanishi mumkin. Bunda manba matnidagi kommunikativ vazifa saqlanadi, lekin obrazning o‘zi o‘zgaradi.

Yettinchi tur — **kompensatsiya**. Ba’zan manba tilidagi obraz yoki uslubiy effektni aynan o‘sha joyda saqlashning imkoni bo‘lmaydi. Shunda tarjimon yo‘qolgan ekspressivlikni matnning boshqa qismida boshqa til vositasi orqali qoplaydi. Bu usul badiiy tarjimada ayniqsa muhim, chunki badiiy matnning estetik ta’siri alohida birlik emas, balki butun matn darajasida shakllanadi.

Tahlil va muhokama

Frazeologik birliklarning eng muhim xususiyatlaridan biri ularning milliy-madaniy belgilanganligidir. Ingliz va o‘zbek tillaridagi idiomalar ko‘pincha turli tarixiy tajriba, turmush tarzi va obrazli assotsiatsiyalar asosida shakllangan. Shu sababli ikki tilda bir xil kommunikativ mazmun turli obrazlar orqali ifodalanishi mumkin.

R. Moon ingliz tilidagi fixed expressions va idiomalarni korpus asosida o‘rganib, ularning tilda tayyor shaklda qo‘llanishi, variantliligi va kontekst bilan munosabatiga e’tibor qaratadi [9]. Uning 1998-yilda Oxford University Press tomonidan chop etilgan tadqiqoti 350 betdan iborat. Bu yondashuv frazeologik birlikni faqat lug‘atdagi tayyor birlik sifatida emas, balki real nutqdagi funksiyasi bilan o‘rganish zarurligini ko‘rsatadi.

Frazeologik birlik tarjimasida birinchi navbatda uning **semantik yadrosi** aniqlanishi kerak. Masalan, break the ice iborasi so‘zma-so‘z “muzni sindirmoq” ma’nosini anglatmaydi. Uning kontekstual vazifasi noqulay yoki rasmiy vaziyatni yumshatish, suhbatni boshlash yoki odamlar o‘rtasidagi masofani kamaytirish bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Shuning uchun badiiy tarjimada “muzni sindirmoq” shaklining o‘zi emas, uning kontekstual funksiyasi muhim.

Xuddi shunday, o‘zbek tilidagi “ko‘ngli tog‘dek ko‘tarilmoq”, “yuragi orqasiga tortmoq”, “boshi osmonga yetmoq” kabi frazeologik birliklarni ingliz tiliga tarjima qilishda ularning komponentlarini so‘zma-so‘z ko‘chirish har doim ham tabiiy natija bermaydi. Tarjimon avvalo birlikning denotativ va konnotativ mazmunini ajratishi lozim. Masalan, “boshi osmonga yetmoq”ning asosiy semantik yadrosi “nihoyatda xursand bo‘lmoq” ma’nosiga yaqin. Ingliz tilida kontekstga qarab be over the moon kabi idiomatik ekvivalentdan foydalanish mumkin. Bu holat funksional ekvivalentlikning amaliy namunasidir.

A.V. Kuninning frazeologik lug‘ati ingliz frazeologik fondining katta hajmini ko‘rsatadigan muhim manbadir. Lug‘atning 1984-yilgi nashrida taxminan 20 000 idiomatik birlik qayd etilgani uning frazeologik material ko‘lami juda keng ekanini ko‘rsatadi [2]. Shu bilan birga, Sh. Rahmatullayevning o‘zbek frazeologik lug‘ati ham o‘zbek tilining frazeologik boyligini tizimli ravishda qayd etgan muhim leksikografik manbadir [1].

Frazeologik tarjimada **grammatik transformatsiya** ham kuzatiladi. Ingliz va o‘zbek tillari grammatik qurilishi jihatidan sezilarli farqlarga ega. Ingliz tilida fe’l markazli konstruksiyalar, artikllar, predloglar va qat’iyroq so‘z tartibi muhim o‘rin tutsa, o‘zbek tilida agglutinativ morfologiya va nisbatan erkin so‘z tartibi mavjud. Shu sababli frazeologizmning grammatik modeli ham tarjimada o‘zgarishi mumkin.

M. Bakerning tarjima nazariyasida so‘zdan yuqori darajadagi ekvivalentlik alohida muhim o‘rin tutadi. Uning fikr yuritish tizimida idiomalar va fixed expressions tarjimadagi maxsus muammo sifatida ajratilgan [4]. 2011-yilgi nashrda ushbu mavzu 67–91-betlar oralig‘ida yoritilgan. Demak, frazeologik birlikni tarjima qilishda so‘zma-so‘z moslikdan ko‘ra yuqori darajadagi semantik va kommunikativ moslik muhimroqdir.

P. Newmark tarjima jarayonida matnning janri, vazifasi va uslubiy xususiyatlarini hisobga olish zarurligini ta’kidlaydi. Uning A Textbook of Translation asari 1988-yilda nashr etilgan va 292 betdan iborat bo‘lib, unda tarjima jarayoni, tarjima metodlari, tarjima protseduralari, madaniy jihatlar hamda metafora tarjimasi kabi masalalar tizimli ravishda yoritilgan [10].

Frazeologik birlikning tarjimasida **pragmatik omil** ham muhim. Bitta idiom turli kontekstlarda turlicha funksiyani bajarishi mumkin. U kinoya, hazil, salbiy baho, ijobiy baho, norozilik yoki emotsional ta’sirni ifodalashi mumkin. Shuning uchun tarjimon faqat lug‘aviy ma’noni emas, balki nutq vaziyatini ham tahlil qilishi lozim. Hatim va Mason tarjimani diskurs, pragmatika va ijtimoiy kontekst bilan bog‘lash orqali aynan shu jihatga e’tibor qaratadilar [8].

Frazeologik birlikning **stilistik transformatsiyasi** badiiy tarjimada alohida ahamiyatga ega. Agar original matnda muallif oddiy, so‘zlashuv uslubidagi idiomadan foydalangan bo‘lsa, tarjimada uning o‘rniga haddan tashqari kitobiy birlikni tanlash personaj nutqining xarakterini o‘zgartirib yuborishi mumkin. Aksincha, jiddiy yoki poetik frazeologizmni juda oddiy so‘z bilan berish ham

badiiy ta’sirni kamaytiradi. Shuning uchun frazeologizmning uslubiy registri ham ekvivalentlik mezonlaridan biri bo‘lishi kerak.

Frazeologik birliklarning lingvokulturologik xususiyati ham transformatsiyani belgilaydi. Milliy taomlar, urf-odatlar, tarixiy shaxslar, diniy-madaniy tasavvurlar, hayvonlar va tabiat obrazlari bilan bog‘liq iboralar bevosita tarjimada ko‘pincha tushunarsiz bo‘lib qoladi. Bunday holatda tarjimon kalkalash, izohlash yoki funksional adaptatsiya usullaridan foydalanishi mumkin.

O‘zbek va ingliz frazeologiyasini qiyoslashga bag‘ishlangan zamonaviy tadqiqotlarda ham frazeologik birliklarning to‘liq, qisman va funksional ekvivalentlari, shuningdek, parafrazalash va kompensatsiya kabi usullar ajratib ko‘rsatilmoqda [11]. 2026-yilda e’lon qilingan tadqiqotda ingliz va o‘zbek badiiy matnlaridagi frazeologik birliklarni tarjima qilishda full equivalence, partial equivalence, functional substitution, paraphrasing va compensation kabi kategoriyalar taklif etilgan.

Shuningdek, 2026-yildagi boshqa tadqiqotlarda ingliz tilidan o‘zbek tiliga frazeologik birliklarni o‘girishda to‘liq ekvivalent, kalkalash, madaniy adaptatsiya va tasviriy tarjima kabi strategiyalar ajratilgan [12]. Bu natijalar frazeologik tarjimada yagona universal usul mavjud emasligini ko‘rsatadi.

Frazeologik birliklarning badiiy tarjimasida eng maqbul strategiya quyidagi ketma-ketlik asosida belgilanadi: avvalo frazeologizmning kontekstual ma’nosi aniqlanadi; keyin maqsad tilida to‘liq yoki qisman ekvivalent mavjudligi tekshiriladi; ekvivalent mavjud bo‘lmasa, funksional almashtirish yoki tasviriy tarjima qo‘llanadi; madaniy komponent kuchli bo‘lsa, adaptatsiya yoki izohlashdan foydalaniladi; ekspressiv effekt yo‘qolgan taqdirda esa kompensatsiya qo‘llanadi.

Bunday yondashuv tarjima jarayonini mexanik emas, balki qaror qabul qilishga asoslangan ijodiy va ilmiy faoliyat sifatida ko‘rishga imkon beradi. E. Nida va C. Taber tarjima jarayonidagi transfer va restructuring bosqichlarini aynan shunday tizimli jarayon sifatida ko‘rsatadilar [7].

Xulosa

O‘zbek va ingliz tillaridagi frazeologik birliklarning badiiy tarjimada transformatsiyasi tarjimashunoslikning murakkab va ko‘p qatlamli masalalaridan biridir. Frazeologik birliklar nafaqat muayyan ma’noni, balki milliy-madaniy obraz, emotsional-ekspressivlik, stilistik registr va pragmatik vazifani ham ifodalaydi. Shu sababli ularning tarjimasida so‘zma-so‘z moslikni asosiy mezon sifatida qabul qilish ko‘pincha yetarli natija bermaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, frazeologik birliklarni tarjima qilishda to‘liq ekvivalent, qisman ekvivalent, kalkalash, tasviriy tarjima, funksional almashtirish, adaptatsiya va kompensatsiya asosiy transformatsion usullar sifatida namoyon bo‘ladi. Ularning har biri muayyan kontekst va kommunikativ vaziyatda qo‘llanadi.

Badiiy tarjimada eng muhim mezon frazeologik birlikning shaklini mutlaq saqlash emas, balki uning **semantik mazmuni, obrazliligi, uslubiy xususiyati va kommunikativ-pragmatik ta’sirini** imkon qadar to‘laqonli qayta yaratishdir. Shu nuqtayi nazardan, tarjimon ikki tilning frazeologik tizimini, milliy-madaniy xususiyatlarini va badiiy kontekstini chuqur bilishi zarur.

Ingliz va o‘zbek tillaridagi frazeologik birliklarning qiyosiy tadqiqi kelgusida badiiy asarlarning parallel korpuslari asosida kengaytirilishi, tarjima variantlarining chastotaviy ko‘rsatkichlari aniqlanishi va frazeologik transformatsiyalarning elektron korpuslar asosidagi statistik modeli ishlab

chiqilishi mumkin. Bunday tadqiqotlar tarjima nazariyasini amaliy tarjima bilan yanada yaqinlashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rahmatullayev Sh. **O‘zbek tilining izohli frazeologik lug‘ati**. – Toshkent: O‘qituvchi, 1978. – 406–408 b.
2. Kunin A.V. **English-Russian Phraseological Dictionary**. 4th ed., revised and enlarged. – Moscow: Russky Yazyk, 1984. – 942 p.; frazeologik material: 1–942-betlar.
3. Fernando Ch. **Idioms and Idiomaticity**. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 26–97, 185–216 pp.
4. Baker M. **In Other Words: A Coursebook on Translation**. 2nd ed. – London/New York: Routledge, 2011. – 67–91 pp.
5. Vinay J.-P., Darbelnet J. **Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation**. Translated and edited by J.C. Sager and M.-J. Hamel. – Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1995. – 7–50, 51–91, 164–291 pp.
6. Nida E.A. **Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating**. – Leiden: E.J. Brill, 1964. – 145–156, 193–241 pp.
7. Nida E.A., Taber C.R. **The Theory and Practice of Translation**. – Leiden: E.J. Brill, 1969. – 12–32, 91–120, 163–173 pp.
8. Hatim B., Mason I. **Discourse and the Translator**. – London: Longman, 1990. – 31–75, 76–119, 223–238 pp.
9. Moon R. **Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus-based Approach**. – Oxford: Oxford University Press, 1998. – 1–25, 97–184, 185–216 pp.
10. Newmark P. **A Textbook of Translation**. – New York/London: Prentice-Hall International, 1988. – 5–32, 81–93, 103–112, 140–150 pp.
11. Xudoyorova S. **Translation Strategies for Phraseological Units in English and Uzbek Fiction: A Contrastive and Functional Analysis**. – Qo‘qon DPI. Ilmiy Xabarlar Jurnali, 2026, Vol. 8, No. 2. – 400–404-betlar.
12. Shomukhammadov K.A. **Phraseological Translation Across Cultures: Balancing Meaning and Image in English–Uzbek Idiom Rendering**. – The Lingua Spectrum, 2026. – maqola matnidagi “Methods” va “translation strategies” bo‘limlari.
13. Mirgalimova L.M. **Types of Phraseological Unit Transformations in the English and Russian Languages (According to A.V. Kunin’s Classification)**. – Philology. Theory & Practice, 2021, Vol. 14, Issue 6. – 2021-yilgi maqola matni.
14. O‘ktamova R., Ravshanova R., Jo‘rayeva S., Xolmurotova S. **Rendering of Phraseological Units in Translation from English Into Uzbek**. – Zamonaviy dunyoda innovatsion tadqiqotlar, 2026, Vol. 5, No. 14. – 122–124-betlar.
15. Glucksberg S. **Understanding Figurative Language: From Metaphor to Idioms**. – Oxford: Oxford University Press, 2001. – 3–29, 68–90 pp.
16. Salomov G‘. **Tarjima nazariyasi asoslari**. – Toshkent: O‘qituvchi, 1983. – tarjima nazariyasi, adekvat tarjima va uslubiy xususiyatlarga oid bo‘limlar.